

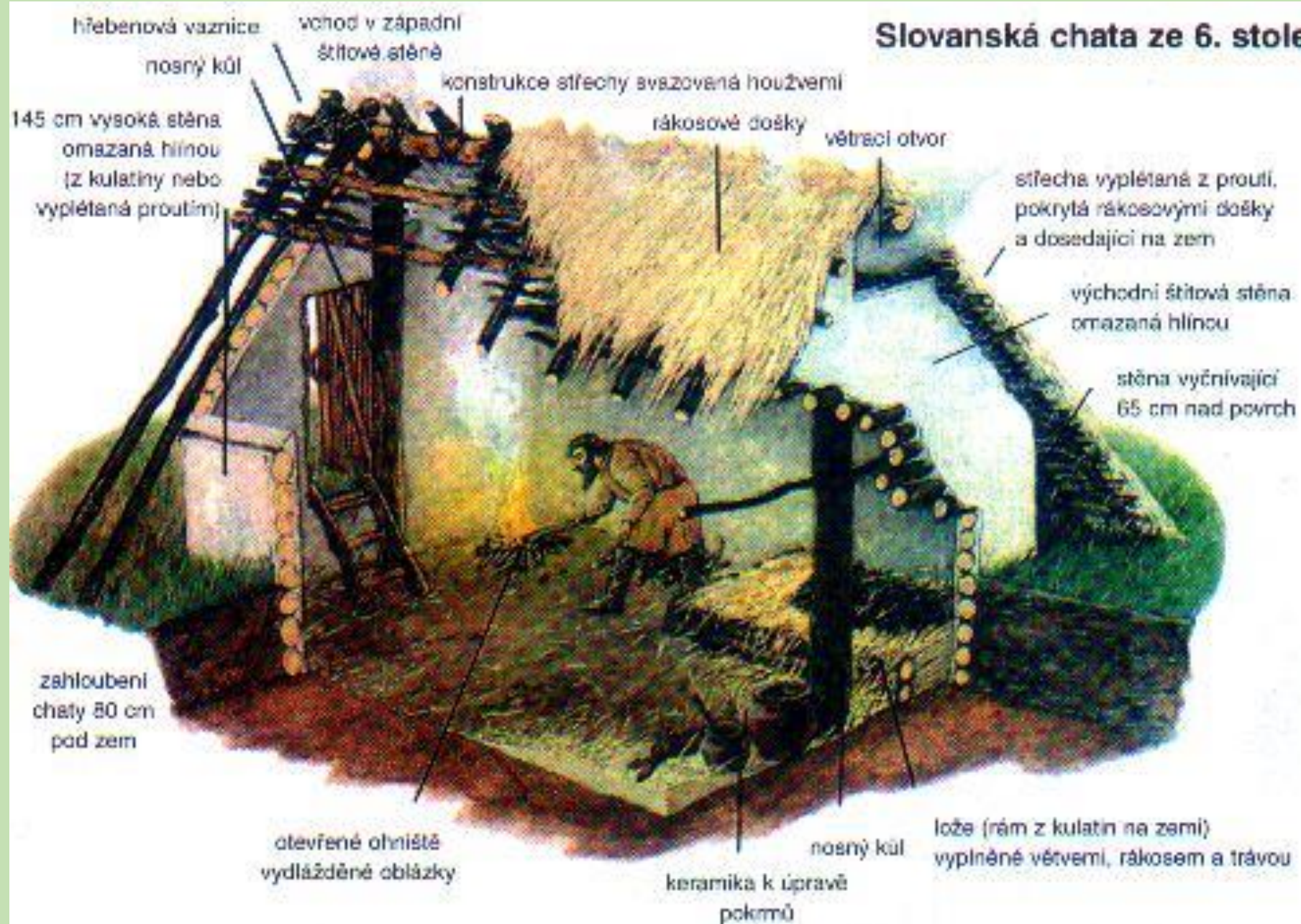
5CAJR – 2. cvičení

Slované, Sámova říše, Velkomoravská říše

ŽIVOT SLOVANŮ

- zemědělská osada, domy do kruhu, kolem nich hospodářské objekty
- Zemnice (polozemnice) – zahloubená stavba, otevřené ohniště
- zásobní jámy, ruční mlýnek (žernov)
- zemědělství – jen rozrývání půdy (orba do kříže)
- řemeslná výroba – nástroje pro zemědělství a zbraně
- Náboženství: pohanství – mnohobožství [BOŽIŠTĚ](#)
- [VIRTUÁLNÍ PROHLÍDKA SLOVANSKÉ VESNICE](#)
- [Mýty o slovanech](#)

Slovanská chata ze 6. století

Zajímavosti o Slovanech

- zemědělci, řemeslníci - uměli tkát velmi jemné látky, také pytlovinu - látky byly převážně bílé, až později používali přírodní barviva - historici uvádí výrobu malých šátečků, jimiž se určitou dobu platilo - objevují se hedvábné tkaniny – dovoz Byzancie - v Polsku, u dnešní Poznaně, pokus o pěstování bource morušového
- hlavním jídlem Slovanů byly různé kaše vařené ve vodě, v mléce, slazené medem, ovocem, proso, pšenice, oves, luštěniny. Slovanům se také říkalo „jedlíci kaší“.
- dcery - příčina bohatství – muž musel za nevěstu bohatě zaplatit
- synové – příčina chudoby – odebírají rodině prostředky k zakoupení nevěsty
- do hrobu se ukládala vejce, která byla symbolem obnovy života a znovuzrození. Slované vytvářeli vejce ze dřeva, zdobili je malováním. Bohatí bojaři a carové používali vejce z drahých kovů a vzácných kamenů jako dary – nazýváme je pisanky. Tento pohanský zvyk byl přenesen do křesťanských jarních svátků Velikonoc.
- [POPIS NÁVŠTĚVY SLOVANSKÉ VESNICE](#)

- Slovanská vesnice - ***Březno u Loun***
- (skanzen: [muzeum Louny](#))
-

SÁMOVA ŘÍŠE

- Zdroj informací: **Fredegardova kronika**, pravděpodobně více autorů, zapsal o Sámovi jen proto, že měl střety s Franckou říší
- Centrum Sámovy říše bylo patrně na středním Podunají nebo v okolí Mikulčic, což byla oblast, kde se kontaktovalo slovanské a avarské obyvatelstvo.
- Uspořádání: **vojenská demokracie** – Sámó měl kolem sebe skupinu slovanských velmožů
- 623/4 příchod Sába
- 631 – bitva u Wogastisburgu
- 658/9 – smrt Sába – rozpad na jednotlivá knížectví
- (zdroj Dějiny českých Zemí I, s. 31)

AVAŘI

- Avaři – kočovný kmen, mongolský, turecký, indoevropský původ
- *"Avaři přicházeli každoročně ke Slovanům přezimovat, brali si do lože manželky Slovanů i jejich dcery. Vedle jiných projevů útlaku platili Slované Avarům daně. Nakonec však synové Avarů, které zplodili s manželkami a dcerami Vinidů, nechtěli již snášet křivdy a útisk, a odmítajíce nadvládu Avarů, začali se bouřit."* Z Fredegardovy kroniky (Toulky českou minulostí)
- Říše Avarů se jmenovala kaganát (kagan – vůdce, náčelník, král)
- Slované přejali od Avarů např. styl oblékání nebo pohřbívání bez spalování.

Události předcházející vzniku Velké Moravy

- Od smrti Sába nic, žádné zprávy.
- Karel Veliký nechal zřídit tzv. českou marku, tj. pohraniční území na hranicích své říše (rok 788)
- Zdroj informací historiků – franské a byzantské **kroniky**
- Lidé žijí v **kmenech** a silnější kmeny si podmaňují kmeny slabší pomocí **vojenských družin**. Postupně se z těch nejsilnějších kmenů formovaly první státní útvary - **knížectví**. Na našem území se zformovala dvě silná knížectví **v povodí řeky Nitry** (kníže Pribina) a **v povodí řeky Moravy** (kníže Mojmir). V roce 830 poráží ve vzájemném souboji Mojmir Pribinu a vzniká tak krátká historie Velké Moravy.

Řemeslo Velké Moravy

- **Řemeslo Velké Moravy:** hrnčířství (hrnčířský kruh), plátno, kůže a lýko na výrobu oblečení a obuvi; bednářství, tesařství, sklářství, kovářství, šperkařství a zlatnictví; uměli vyrobit (díky peci, kde tavili železo): dýky, nože, sekery, hroty, kopí, klíče, zámky, pluhy, radlice, srpy, ocilky na rozdělávání ohně, přezky, ostruhy, zdobená nákončí opasků. Právě zlatnictví a šperkařství ukazovalo na mistrovství (ukázka bohatství) – náušnice, gombíky (knoflíky), přívěsky (kříže)

Zemědělství Velké Moravy

- Zemědělství: trojpolní hospodářství (jař/ozim/úhor); ječmen, žito, pšenici, proso, ale také len, konopí, mák, řepku a luštěniny.
- Zakládali vinné sady, dále pěstovali okurky, slívy, broskve, švestky, jablka a hrušky.
- Chovali např. kozy, ovce, vepře.
- Byli i dobrými včelaři. Vařili si různé kaše, pekli chléb, vyráběli sýr a medovinu, opékali maso; sely píciny, například vikev, zakládaly se sady, začala se pěstovat vinná réva.
- Už se orali i pluhem (obracení půdy).
- Možná i větrný mlýn!

Život na Velké Moravě

- **Obchod** – leží na trase: orientální šperky, nádoby a zbraně, látky, sůl
- **Architektura**, způsob života: 3 typy sídlišť: **Vesnice** (podobné původním zemědělským osadám), **opevněný dvorec** (velmožský dvorec), **hradiště** – větší než dvorec, sídlo vládce, dobře opevněno.
- Hradiště – příkop a hradby (val), nejdříve dřevěné palisády, pak kamenné hradby
- Architektura: Kamenné domy pro vládce, kamenná sakrální architektura
- [PAMÁTNÍK VELKÉ MORAVY](#)

Archeologické lokality VM

- Slovácké muzeum spravuje čtyři archeologické lokality – národní kulturní památky se základy velkomoravských kostelů. V **Starém Městě u Uherského Hradiště** to jsou lokality „**Na Valách**“ a „**Na Špitálkách**“, v Uherském Hradišti pak **Výšina sv. Metoděje**, v obci Modrá lokalita „**Na Díle**“ a **Hradisko sv. Klimenta** (lesy u obce Koryčany). Více [ZDE](#)
- <http://www.uherske-hradiste.cz/cil/1207/>
- <http://www.vychodni-morava.cz/cil/11>
- <http://www.klimentek.cz/> - zde i virtuální prohlídka
- Kamenné kostely (Valy u Mikulčič). Některé s kruhovým půdorysem (rotundy), některé pravoúhlý (podélné). Typy kostelů (půdorysy) viz [zde](#):
- Jediný dochovaný kostelík pravděpodobně z doby Velké Moravy [zde](#)

Obrazy ze života Velkomoravské říše:

- Křesťanství – již dávno před rokem 863/4, tedy před Cyrilometodějskou misí
- *Musíme se teď ale vydat nějaký ten kilometr za naše hraniční hory na západ. Do říše Franků. Její jméno už v Toulkách českou minulostí padlo, neboť k nám importovala experta nejprve na zahraniční obchod a posléze i na politiku pana Sába. Roku 751 proběhl v říši puč. Provedl ho dosavadní kancléř (neboli jak se tenkrát říkalo "majordomus") jménem **Pipin, řečený Krátký**. Papež s tím souhlasil, ba dokonce pučistu pomazal posvátným olejem, což nebyl žádný rituál, ale vnější projev světské moci: dávalo se tím najevo, že Pipin je prvním králem, který svoji moc neodvozuje z tohoto světa, nýbrž "z Boží milosti". "Dei gratia." Půjčka za oplátku: Pipin to vzápětí papežovi vrátil, protože vydobyl pro Štěpána II. na našich starých známých Germánech Langobardech rozsáhlá území ve střední Itálii, čímž položil **základ papežského státu**. O padesát let později vložil papež Pipinovu synu Karlovi Velikému na hlavu císařskou korunu. Byla to vůbec **první středověká korunovace**. **Hlásala do širého světa tři věci – za prvé: Karlovi dynastii udělil moc sám Bůh. Za druhé: Karlovo impérium – franská říše – je pokračováním a dědicem západořímské říše. Za třetí: Tato nová říše je světem křesťanstva, její císař pak vojákem pravé víry. Má nejenom právo, ale přímo povinnost šířit křesťanství a vést pro jeho slávu válku proti pohanům, šířit svou pravdu mečem. Tato doktrína stála bezpočet lidských životů a potoky krve. (Ostatně jako snad každá doktrína.)***

Obrazy ze života Velkomoravské říše:

- Mísení křesťanství s pohanstvím
- Vliv křesťanství: architektura (kostely), křest vodou (jak novorozenců, tak dospělých), sňatky na základě smluv, koupí nebo únosů (vliv tradice předkřesťanské), pohřby – prosazování kosterních pohřbů
- Průměrný věk 28 let (porodní úmrtnost, války, nemoci)

Panovníci Velké Moravy

- **Mojmír** (830-846) - zakladatel Velké Moravy, schopný politik - S mocnou Franskou říší udržoval přátelské styky, nebránil se ani příchodu franských kněží, kteří na Moravu přišli hlásat a šířit křesťanství. Franský král Ludvík Němec vtrhl roku 846 na Moravu svrhne a dosadí synovce Rastislava
- **KŘESŤAN (Mojmír) X POHAN (Pribina)– tolerance zla**

Panovníci Velké Moravy

- **Rastislav (846-870)** - za jeho vlády rozšíření křesťanství na Moravě, nechce být loutka franského krále (855-864 války, vyčepřávající, „nedobytná slovanská hradiště, vyhlášen smír. Snaha osamostatnit se z pod vlivu Franské říše – obrácení pozornosti na Byzanc. Dovedl využít svárů uvnitř Franské říše. Snaha o církevní nezávislost.
- **Cyrlometodějská mise** – na jedné straně snaha o slovanskou liturgii (srozumitelně), na stranu druhou politický zájem. Politická a kulturní mise. Chtěl zřídit biskupství, ale posláni byli prostí kněží, to totiž mohlo být zřízeno až potom, co křesťanství zapustí kořeny.
- Písmo hlaholice (předností bylo, že jeden znak znamenal jednu hlásku), literární jazyk staroslověnština (třetí mezinárodn jazyk, za latinou a řečtinou).
- srovnání modlitby Otče náš ve staroslověnštině:
<https://domaci.eurozpravy.cz/zivot/194365-staroslovenstina-zapomenuty-jazyk-nasich-predku-rozumeli-byste/>

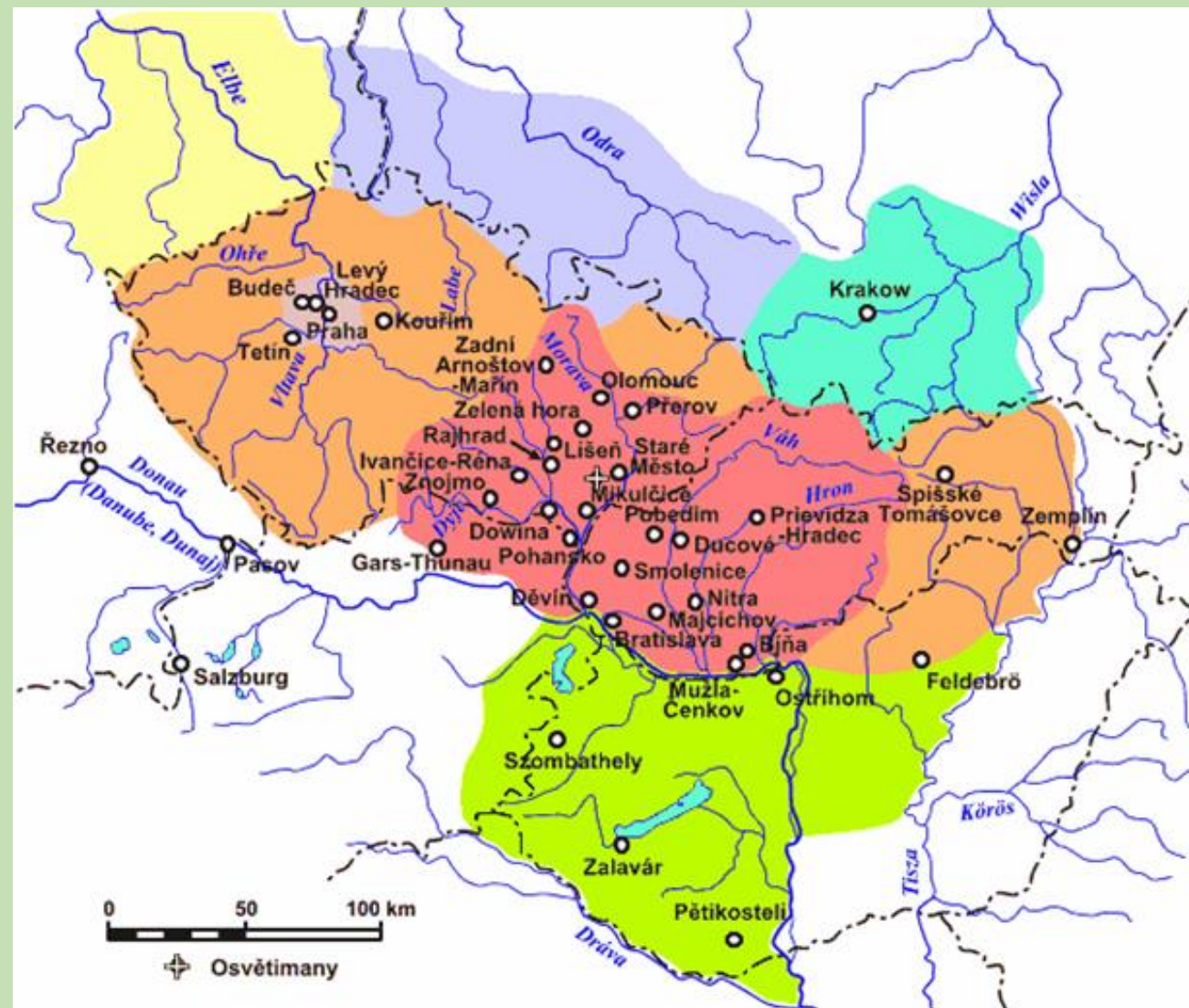

Panovníci Velké Moravy

- **Svatopluk (871 - 894)** - velmi ctižádostivý moravský velmož Svatopluk, Rostislavův synovec, který spravoval část Moravy, se spojil s Franky, Rostislava zajal (když jej nemohli dobýt) a předal jim ho. Vzbouřil se proti francké říši, největší územní rozmach Velké Moravy. **Dokázal zradit kohokoliv, aby se dostal k moci.** Potom, co se nechtěl podřídít Frankům byl zajat, a vláda svěřena frankům, Moravané je vyhnali, Svatopluk se vrací, aby potrestal vzpouru a místo toho se spojuje s Moravany. Za jeho vlády spory franských a slovanských kněží –Metodějovi žáci vyhnáni ze země. Vliv na rozvoj státu měla i civilizační mise Cyrila a Metoděje.
- Ze sporů mezi kněžími: *Jestliže němečtí kněží ukládali jako pokání za vraždu směšný trest (viník nesměl tři měsíce pít ze skleněné číše), pokládali to Konstantin a Metoděj pochopitelně za zvrácenost. A jestliže Bavoři vykládali věřícím, že pod zemí žijí velkohlaví lidé, označovali to Soluňailé jako tmářství. Takových a ještě podstatnějších sporů měli s latinskými duchovních bezpočet.*
- Ze Svatoplukových zásad, spíše převládaly vlastnosti jako **vypočítavost, pragmatičnost, touha po moci.**

Panovníci Velké Moravy

- *"Dobrá setba,"* kázal Metoděj, *"dřív nebo později vždycky vzejde..."* (i když byli vyhnáni jeho žáci, křesťanství pokračovalo)
- Pověst o třech prutech Svatoplukových (i když měl jen 2 syny)

Panovníci Velké Moravy

- **Mojmír II.** (894 - 906) - spory se svým bratrem o trůn, neustál vpád Maďarů na jihovýchodní hranici. Brutální útok (jeden v roce 902 ještě odrazili), další už ne. Pevnosti byly pobořeny, vesnice vypáleny, lidé, kteří neutekli či se neukryli, byli pobiti nebo odvečeni do otroctví. Určité již v roce **906 konec Velkomoravské říše.**

ŽIVOT NA VELKÉ MORAVĚ

- **Společnost** – roste sociální rozrůzněnost (dle pohřebišť) – chudí a bohatí, stále však SVOBODNÍ
- **Panovník** (od Svatopluka) již omezuje svobody jednotlivce, původní kmenové sněmy ztrácejí význam, formuje se role **kmenových knížat** (těm dával panovník určitý podíl na moci)
- **Zámožní velmoži** (z nich vznikali státní úředníci) – např. výběr daní, shromáždění vojska, organizace veřejných prací
- **Vojsko** – družiny na panovnickém dvoře a na hradech knížat a velmožů (hlavně jízdní oddíly), ale i prostý lid z venkovského obyvatelstva (pěší oddíly)
- **Rolníci, Řemeslníci** – musí odvádět panovníkovi daň na vydržování státního aparátu
- Postupně vznikají **nesvobodní** (nevolníci), otroci.
- **Duchovenstvo** – úzce spjata se světskou mocí, na dvoře panovníků a velmožů, zastávali diplomatické funkce.
- Vzniká ucelený **právní systém** a dva dokumenty: **Nomokánon** (sestavil Metoděj) – sbírka církevních i světských zákonů majících vztah k církvi
- **Zákon sudnyj ljudem** (česky Soudní zákon pro laiky) – první staroslověnský zákoník pro laiky.

(Zdroj: Dějiny českých zemí 1, s. 44-45)

Umění Velké Moravy

- [PREZENTACE](#)
- kamenná církevní architektura, fresky – baziliky PŘEDROMÁNSKÁ ARCHITEKTURA
- Mikulčická trojlodní bazilika
- **Užité umění** – šperky (bronzové, zlaté, z kostí, skla), nákončí opasku (konec), korálky, kříže (stříbrné, olověné)
- **Předměty denní potřeby** – nádoby, dřevěná vědra, keramika, nástroje na psaní do voskových destiček, nádoby na sypké potraviny aj.
- **Hutě** – výrobě zemědělských nářadí (kosy, srpy, motyky, radlice), zbraně (meč, sekera, oštěp), postroj na koně (udidla, třmeny, ostruhy)
- keramická výroba, dřevěné výrobky (talíře, vědra, schránky, ale i čluny)

Obsah a očekávané výstupy

- Pokuste se definovat (určit, stanovit) vzdělávací obsah k jednotlivým očekávaným výstupům.
- OPEN DOKUMENT [ZDE](#)